

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

INNOVATSION TA'LIM TUSHUNCHASI VA UNING O'ZIGA XOS JIHATLARI

Ulasheva Nafisa Himmat qizi

Alfraganus universiteti Pedagogika 2- kurs magistranti

ulashevanafisa4@gmail.com

Annotatsiya:

Mazkur maqolada innovatsion ta'lim tushunchasining mazmun-mohiyati, uning shakllanish omillari hamda zamonaviy ta'lim tizimidagi o'rni tahlil etiladi. Innovatsion ta'limning asosiy xususiyatlari sifatida shaxsga yo'naltirilganlik, moslashuvchanlik, interfaollik, raqamli texnologiyalar bilan integratsiyalashuv va ijodiy fikrlashni rivojlantirishga yo'naltirilganligi yoritib beriladi. Shuningdek, an'anaviy ta'limdan farqli jihatlari, ta'lim jarayonida yangi metod va texnologiyalardan foydalanishning ahamiyati hamda pedagogik faoliyatni takomillashtirishdagi roli ilmiy asosda izohlanadi.

Kalit so'zlar: *innovatsion ta'lim, ta'lim texnologiyalari, interfaol metodlar, raqamli ta'lim, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, kreativlik, pedagogik innovatsiya, ta'lim samaradorligi, moslashuvchanlik, zamonaviy ta'lim tizimi.*

Zamonaviy ta'lim tizimi jadal o'zgarishlar bosqichini boshdan kechirmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivoji, global integratsiya jarayonlari hamda mehnat bozori talablarining yangilanishi ta'lim mazmuni va shakllarini tubdan qayta ko'rib chiqishni taqozo etmoqda. Shu sharoitda innovatsion ta'lim tushunchasi nafaqat yangi pedagogik g'oya sifatida, balki ta'lim sifatini oshirishning muhim omili sifatida maydonga chiqmoqda. U ta'lim jarayoniga yangicha yondashuvlarni joriy etish, bilimlarni egallash jarayonini samarali va natijador tashkil etish imkonini beradi.

Innovatsion ta'limning mohiyati shundaki, u o'quvchini passiv bilim oluvchidan faol, mustaqil fikrlovchi va ijodkor shaxsga aylantirishni ko'zda tutadi. Bu yondashuvda ta'lim jarayoni o'quvchining individual xususiyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlariga moslashtiriladi. Natijada, ta'lim jarayonida interfaol metodlar, raqamli vositalar, muammoli vaziyatlar va loyihaviy faoliyat keng qo'llanilib, o'quvchilarning kognitiv va amaliy kompetensiyalari rivojlantiriladi. Shu bilan birga, innovatsion ta'lim o'qituvchidan ham yuqori darajadagi kasbiy moslashuvchanlik va yangilikka ochiqlikni talab qiladi.

Bugungi kunda innovatsion ta'limning o'ziga xos jihatlari aniqlash va uni amaliyotga samarali tatbiq etish muhim ilmiy-amaliy vazifalardan biri hisoblanadi. Chunki ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlardan foydalanish nafaqat bilim sifatini oshiradi, balki shaxsning har tomonlama rivojlanishini ham ta'minlaydi.

Innovatsion ta'lim tushunchasi xalqaro ilmiy adabiyotlarda ta'lim jarayonini modernizatsiya qilish, o'quvchini faol subyektga aylantirish hamda bilimlarni yaratish jarayoniga jalb etish bilan izohlanadi. Xususan, ta'limda innovatsiyalarni joriy etish orqali

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G‘OYALAR

o‘quvchilarning mustaqil fikrlash va muammolarni hal etish ko‘nikmalarini rivojlantirish mumkinligi qayd etiladi [1; 12-bet]. Bunda o‘qituvchi bilim beruvchi emas, balki o‘quv jarayonini tashkil etuvchi va yo‘naltiruvchi sifatida namoyon bo‘lishi muhim omil sifatida e‘tirof etiladi.

Shuningdek, zamonaviy tadqiqotlarda innovatsion ta‘limning asosiy jihatlaridan biri sifatida raqamli texnologiyalar bilan integratsiyalashuv alohida ta‘kidlanadi. Ta‘lim jarayonida onlayn platformalar, adaptiv tizimlar va multimedia vositalaridan foydalanish o‘quvchilarning bilim olish jarayonini individuallashtirish imkonini beradi hamda ta‘lim samaradorligini oshiradi [2; 28-bet]. Bu esa ta‘limni moslashuvchan va ochiq tizim sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

Mahalliy ilmiy manbalarda innovatsion ta‘lim, avvalo, pedagogik texnologiyalarni yangilash va o‘quv jarayonini takomillashtirish bilan bog‘liq holda talqin etiladi. Jumladan, ta‘lim jarayoniga interfaol metodlarni joriy etish orqali o‘quvchilarning faolligini oshirish va bilimlarni ongli o‘zlashtirishga erishish mumkinligi asoslab berilgan [3; 45-bet]. Shu bilan birga, innovatsion yondashuvlarning samaradorligi o‘qituvchining metodik tayyorgarligi va pedagogik mahoratiga bevosita bog‘liq ekani ta‘kidlanadi.

Bundan tashqari, kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilgan innovatsion ta‘lim o‘quvchilarda nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy ko‘nikmalarni ham shakllantirishga xizmat qilishi qayd etilgan [4; 37-bet]. Ushbu yondashuv ta‘lim natijalarini real hayotiy vaziyatlarda qo‘llash imkoniyatini kengaytiradi. Shuningdek, refleksiv faoliyatni ta‘lim jarayoniga kiritish orqali o‘quvchilarning o‘z-o‘zini baholash va rivojlantirish qobiliyatlari shakllanishi mumkinligi ilmiy asosda izohlangan [5; 29-bet].

Yuqoridagi ilmiy qarashlar tahlili innovatsion ta‘lim ko‘p qirrali jarayon ekanligini, u pedagogik texnologiyalar, raqamli vositalar, interfaol metodlar va kompetensiyaviy yondashuvlar uyg‘unligida samarali natija berishini ko‘rsatadi.

Tadqiqot natijalariga asoslanib, quyidagi ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ilgari surildi:

Avvalo, innovatsion ta‘limni samarali joriy etish maqsadida oliy ta‘lim muassasalarida pedagog kadrlarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan uzluksiz malaka oshirish tizimini yanada takomillashtirish zarur. Xususan, o‘qituvchilarning zamonaviy pedagogik texnologiyalar, raqamli platformalar, sun‘iy intellekt vositalari hamda interfaol metodlardan samarali foydalanish ko‘nikmalarini shakllantirish bo‘yicha amaliy seminarlar, treninglar va ustoz-shogird tizimini rivojlantirish maqsadga muvofiqdir. Bu esa ta‘lim jarayonining sifatini oshirish hamda uni zamon talablari asosida tashkil etishga xizmat qiladi.

Shuningdek, ta‘lim mazmunini yangilash va uni amaliyot bilan uyg‘unlashtirish orqali innovatsion yondashuvlarni keng joriy etish zarur. Bunda o‘quv dasturlariga loyihaviy faoliyat, muammoli vaziyatlarga asoslangan topshiriqlar, keys-stadi metodlari va mustaqil izlanishga yo‘naltirilgan mashg‘ulotlar ulushini oshirish tavsiya etiladi. Bu orqali talabalarda mustaqil fikrlash, tahliliy yondashuv, kreativlik hamda real hayotiy muammolarni hal etish ko‘nikmalari shakllantiriladi.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

Bundan tashqari, ta'lim jarayonida refleksiya va o'z-o'zini baholash mexanizmlarini joriy etish orqali talabalarning bilish faoliyatini chuqurlashtirish mumkin. Elektron portfoliolar, reflektiv kundaliklar va diagnostik vositalardan foydalanish talabalarning individual rivojlanish trayektoriyasini aniqlash hamda ularni shaxsiy rivojlanishga yo'naltirish imkonini beradi. Bu esa ta'lim jarayonini yanada individuallashtirish va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Yana bir muhim jihat sifatida ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalarni tizimli va maqsadli qo'llashni yo'lga qo'yish lozim. Masofaviy ta'lim platformalari, multimedia vositalari, virtual laboratoriyalar va adaptiv o'quv tizimlaridan foydalanish orqali o'quv jarayonining moslashuvchanligi va ochiqligini ta'minlash mumkin. Shu bilan birga, axborot xavfsizligi va raqamli madaniyatni shakllantirishga ham alohida e'tibor qaratish zarur.

Shu bilan birga, innovatsion ta'limni rivojlantirishda ilmiy-tadqiqot faoliyatini ta'lim jarayoni bilan integratsiyalash muhim ahamiyat kasb etadi. Talabalarni ilmiy izlanishlarga jalb etish, startap loyihalarini qo'llab-quvvatlash hamda ilmiy-amaliy hamkorlikni kengaytirish orqali ularning innovatsion fikrlash qobiliyatini rivojlantirish mumkin. Bu esa kelajakda raqobatbardosh, kreativ va zamonaviy bilimlarga ega bo'lgan mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi.

Xulosa sifatida aytishimiz mumkinki, innovatsion ta'lim tushunchasi zamonaviy ta'lim tizimining rivojlanishida muhim konseptual asoslardan biri sifatida namoyon bo'ladi. U ta'lim jarayonini yangicha tashkil etish, bilimlarni egallashning samarali usullarini joriy etish va o'quvchining faol subyekt sifatidagi rolini kuchaytirishga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, innovatsion ta'limning asosiy mohiyati uning moslashuvchanligi, texnologiyalar bilan integratsiyalashuvi va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvi bilan belgilanadi. Bu esa ta'lim jarayonida yangi pedagogik yechimlarni izlash va ularni amaliyotga tatbiq etish zaruratini yuzaga keltiradi.

Shuningdek, innovatsion ta'limning samaradorligi uni tashkil etish jarayonida qo'llaniladigan metodlar va vositalarning uyg'unligiga bevosita bog'liq ekanligi aniqlandi. Ta'limda interfaol yondashuvlar, raqamli texnologiyalar hamda kompetensiyaviy model asosida ishlash orqali o'quvchilarning bilim olish jarayoni chuqurlashadi va sifat jihatdan yangi bosqichga ko'tariladi. Natijada, zamonaviy talablar asosida fikrlaydigan, mustaqil qaror qabul qila oladigan va innovatsion faoliyatga tayyor shaxsni shakllantirish imkoniyati kengayadi. Bu esa ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va uning raqobatbardoshligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Rogers E. M. Diffusion of Innovations. – New York: Free Press, 2003. – 576 p.
2. Fullan M. The New Meaning of Educational Change. – New York: Teachers College Press, 2007. – 304 p.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

3. Hargreaves A. Teaching in the Knowledge Society: Education in the Age of Insecurity. – New York: Teachers College Press, 2003. – 240 p.
4. Yo'ldoshev J., Usmonov S. Pedagogik texnologiyalar asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2014. – 160 b.
5. Ishmuhamedov R. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2017. – 180 b.

